

Демида Євгенія Федорівна

науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Україна

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ХОРАСА МАННА В ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ

У Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) велика увага приділяється популяризації творчих здобутків і звершень видатних педагогів та освітніх діячів. Задля цього активно використовуються можливості сучасних цифрових технологій, що дозволяє поширювати інформацію серед необмеженого кола користувачів. Вже традиційними стали оприлюднення на офіційному сайті електронних версій біобібліографічних покажчиків, віртуальних виставок, оглядів тощо, присвячених знаним освітянам.

Одним із продуктів ДНПБ, що презентує історико-педагогічну біографіку в глобальному цифровому гуманітарному просторі, є інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>). Його структура складається з вебсторінок, кожна з яких присвячено окремому діячеві. Ресурс постійно збагачується новими персоналіями. Вебсторінки розробляються фахівцями під науковим керівництвом доктора педагогічних наук Л. Д. Березівської.

До 225-ліття від дня народження корифея американської педагогіки Х. Манна в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» сформовано нову персональну сторінку «Манн Хорас (Горас, Горацій) (1796–1859)» (<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/mann-horace/>).

Хорас Манн (**Horace Mann**) як педагог, просвітник, громадський і політичний діяч XIX ст. є однією із найбільш шанованих історичних постатей у Сполучених Штатах Америки. У віці 41 року Х. Манн залишив прибуткову адвокатську практику й перспективну політичну кар'єру, щоб стати першим секретарем державного департаменту освіти штату Массачусетс. Від того часу він присвятив своє життя розбудові системи безкоштовних загальноосвітніх державних шкіл, доступних для відвідування усім дітям, незалежно від соціального статусу, статі, кольору шкіри, віросповідання. Свої педагогічні ідеї як теоретичне підґрунтя шкільних перетворень реформатор викладав на сторінках педагогічного часопису «Common School Journal», який заснував і редагував протягом десяти років, та через численні просвітницькі публічні лекції в різних університетах США.

За непохитні зусилля в здійсненні освітніх демократичних реформ, які поширились від Массачусетса по всій країні, американці називають Х. Манна «батьком громадських шкіл» [2, с. 72] і ставлять його діяльність поруч із заслугами таких державних діячів як Б. Франклін, Д. Вашингтон, Т. Джефферсон, А. Лінкольн [4, с. 1].

Творчий доробок Х. Манна входить до скарбниці світової педагогічної думки. Його високо оцінював видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський. Розглядаючи річні звіти про стан народної освіти в штаті Массачусетс, які Х. Манн систематично публікував з 1837 по 1848 р. як керівник держдепартаменту освіти штату, К. Д. Ушинський зазначав, що вони «складають цілу педагогічну бібліотеку, сповнену найкорисніших практичних зауважень» [3, с. 193–194].

Наповнення вебсторінки ресурсу «Видатні педагоги України та світу», присвяченої

визначному діячеві США, представлено в рубриках: «Біографія», «Праці Хораса Манна», «Публікації про життя та діяльність Хораса Манна», «Фотогалерея», «Ушанування пам'яті».

У рубриці «Біографія» подано нарис, підготовлений за публікацією американських авторів J. N. Roy та M. Olsson [4] та статтею російського дослідника М. М. Ігнатенка [1]. У ньому окреслено події особистого життя, шаблі професійного й кар'єрного зростання Х. Манна, а також його демократичні погляди, моральні принципи, педагогічні ідеї, реалізовані в педагогічній та освітньо-організаційній діяльності.

Ілюстративне доповнення біографічного нарису – вміст рубрики «Фотогалерея». У ній розміщено портрети Х. Манна, його дружини Мері Пібоді Манн, трьох їхніх синів та інших осіб, які були поряд у житті педагога. Представлено також низку світлин об'єктів, пов'язаних з ім'ям Х. Манна. Серед них – зображення Браунського університету (літографія 1829 р.), в якому Х. Манн отримав вищу освіту, а потім працював викладачем і бібліотекарем (1816–1823); будівлі уряду штату Массачусетс у Бостоні (гравюра 1855 р.), де Х. Манн працював на державній службі, а згодом очолив департамент освіти (1833–1848); першого в США педагогічного інституту в Лексінгтоні, заснованого Х. Манном у 1839 р.; Антіохійського коледжу в містечку Єллоу-Спрінгс у штаті Огайо (гравюра 1859 р.), в якому Х. Манн був президентом останні дев'ять років свого життя (1851–1859).

Рубрика «Праці Хораса Манна» репрезентує бібліографію творів педагога, надрукованих у XIX–XX ст. в США та Англії. За гіперпосиланнями надано доступ до повних цифрових версій цих видань в онлайн-ресурсах Internet archive та Google Книги. Зокрема представлено: звіти Х. Манна про результати його поїздки до європейських країн для аналізу систем освіти «Report of an educational tour in Germany and parts of Great Britain and Ireland» (1846); збірку його лекцій з проблем освіти «Lectures on education» (1855); вибране із звітів у департамент освіти Массачусетса «The republic and the school: Horace Mann on the education of free men» (1957); п'ятитомник праць педагога «Life and Works of Horace Mann» (1867–1891) із текстами звітів, промов, статей, листів тощо; добірку номерів першого американського педагогічного журналу «Common School Journal» за 1838–1840 рр. за редакцією Х. Манна. У рубриці доступний до ознайомлення бібліографічний список «Books by Horace Mann», оприлюднений на сайті громадсько-освітньої організації «Ліга Хораса Манна Сполучених Штатів Америки».

Рубрика «Публікації про життя та діяльність Хораса Манна» містить бібліографію праць українських і зарубіжних дослідників життєвого шляху та творчої педагогічної спадщини видатного американця. Хронологічні межі написання цих творів – від кінця XIX ст. до сьогодення. Серед представлених робіт – автореферати дисертацій М. Л. Ваховського (2009) та М. М. Ігнатенка (2006); монографії Д. Т. Гатто (2016), В. Джейнса (2006), В. М. Жуковського (2002), К. Леша (2002), Я. Пилинського (2016), В. А. Hinsdale (1900), G. A. Hubbell (1910), N. G. McCluskey (1958), J. Messerli (1972), A. E. Winship (1896); наукові статті О. В. Астапенко (2013–2014), М. Л. Ваховського (2006–2013), О. І. Піскунова (1955), О. В. Пономаренко (2009), К. Янжул (1895), **V. L. Champion** (1990), A. E. Morgan (1937), R. Rothstein (2004). Виокремимо як цінне біографічне джерело працю дружини Х. Манна Мері Манн «Life of Horace Mann» (1888). Більшість бібліографічних описів представлених робіт забезпечені адресними посиланнями повнотекстового доступу в Інтернеті.

У рубриці «Ушанування пам'яті» зібрано факти визнання в США заслуг Х. Манна перед державою та збереження пам'яті про нього американським народом. Так, подано інформацію про заснування ще 1922 р. з метою увічнення ідеалів Х. Манна «Лігу Хораса Манна», патріотичну та освітню організацію, що нині об'єднує керівників шкіл, прихильних до справи поліпшення державної освіти в країні. Викладено інформаційно-ілюстративний матеріал про закарбування пам'яті про Х. Манна в скульптурних

зображеннях, монументах, меморіальних дошках. Подано відомості про заклади освіти, відзнаки та премії, названі на честь визначного освітянина.

Отже, наповнення проаналізованої вебсторінки ресурсу «Видатні педагоги України та світу» різнобічно розкриває творчий спадок американського педагога-демократа і діяча в галузі народної освіти Х. Манна, демонструє культурно-історичну значимість його постаті як засновника державної шкільної системи в США, патріота-освітянина, який значну частину свого життя присвятив поліпшенню освіти дітей в американських школах.

В Україні вивчення педагогічної теорії та практичного досвіду освітніх реформ Х. Манна є вкрай актуальним, оскільки його ідеї демократичних перетворень можуть бути використані в умовах сучасних освітніх трансформацій. Контент розглянутої персоналії слугуватиме джерельною основою для досліджень.

Список використаних джерел:

1. Игнатенко, М. Н. (2006). Педагогическая деятельность Хораса Манна. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*, 4 (17), 132–135. Взято из <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskaya-deyatelnost-horasa-manna>.
2. Пилинський, Я. (2016). *Від нації мігрантів до нації громадян. Як американська освіта створила американську націю*. Київ: Стилос.
3. Ушинский, К. Д. (1948). Школьные реформы в Северной Америке. В *Собрание сочинений* (Т. 2). (с. 167–203). Москва: АПН РСФСР.
4. Roy, J. N., & Olsson, M. (2017). Horace Mann. The Great American Educator. In *Celebration Horace Mann: Statue Dedication held at Horace Mann Square, Franklin, Massachusetts, Sunday, May 7, 2017* (p. 1–10). Franklin, MA. Retrieved from <https://www.franklinmatters.org/2017/05/horace-mann-birthday-may-4-statue.html>.